

INFORMÁCIÓTÖRTÉNETI MŰHELY

Gerézdi Rabán Emlékkonferencia

Információtörténeti Műhely

Sorozatszerkesztők:

Horváth Iván
Orlovsky Géza

ELTE BTK Régi magyar irodalom Tanszék
2015, Budapest
Arianna Könyvek 8.
ISBN 978-963-284-606-4

Könyvünk a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>) feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható. Köteteink a <http://renaissance.elte.hu/> honlapról letölthetők. Éljen jogaival!

Gerézdi Rabán Emlékkonferencia

Szerkesztette:

Balázs Debóra
Bartók Zsófia Ágnes
Bognár Péter
Maróthy Szilvia

Lektorálta: Siposné Sárdi Margit

Technikai szerkesztő: Simon Zsolt

Tartalomjegyzék

Előszó	6
Balázs Debóra	
Dugonics András bicskája	8
Tubay Tiziano	
A honfoglalás leírása a <i>Pannónia énekben</i> és a történetírók munkáiban	18
Maróthy Szilvia	
Pannóniai ének Critical Edition (PECE)	30
Bódai Regina–Renner Ildikó	
„De hogy nem látsz dolgozhoz”	41
Maróthy Szilvia	
Nem csak Szabács kell	
Korai verses nyelvemlékeink tagolási rendszerei	54
Simon Zsolt	
Az 1540 előtti magyar ráolvasások	
„vagyok búnes [...] régi nagy sok bálványimádásomba”	66

Maróthy Szilvia

Pannóniai ének Critical Edition (PECE)¹

A kritikai kiadás előkészítése során a *Pannóniai ének*hez szorosabban, ill. közvetettebb módon kapcsolódó, primer és szekunder szövegek gyűltek össze. Ezen szövegek mindegyike XML alapú struktúrában került, ill. kerül rögzítésre. A szövegek a tervek szerint típusaikat tekintve az alábbi csoportokba rendezhetők:

- az ének 12 teljes forrása,² valamint három, egy-egy versszakos idézet;³

---

¹ A Pannóniai ének TEI XML struktúrában való feldolgozásáért köszönettel tartozunk Horváth Ivánnak és Hegedüs Bélának (akitől a PECE munkanévv is származik) az általuk vezetett szemináriumok alatt nyújtott segítségükért.

² A primer források részletes bibliográfiai ismertetését lásd: HUBERT Ildikó, *A Pannóniai ének XVIII. századi másolatai – és a belőlük levonható következtetés = Ghesaurus: Tanulmányok Szentmártoni Szabó Géza hatvanadik születésnapjára*, szerk. CSÖRSZ Rumen István, reciti, Bp., 2010, 99–104.

³ Az ének 25. strófája Dugonics András *Jólánkájában* olvasható (ez a szövegrész az 1791-es *Etelka*-kiadásával rokonítható leginkább). DUGONICS András, *Jólánka, Etelkának leánya, Első könyv, Gyulafinak bujdosásai*, Pozsony-Pest, 1803, 140. A 34. strófa Cornides Révainak küldött, etimológiákkal foglalkozó levelében található: az idézet szövege megfelel a Pray-ágnak. Cornides Dániel levele Révai Miklóshoz, 1787 augusztus 6., OSZK, Quart. Lat. 2225, 16r–17v. Az egyebütt csak Toldynál olvasható kolofon utolsó strófája pedig Horvát István jegyzetei között található meg, archaikus helyesírással. Horvát István kéziratai, OSZK, Quart. Lat.

- verses kontextus: szövegegyezéseket mutató verstördékek, ill. Gruber Antal német nyelvű fordítása;
- történeti kontextus: krónikák, melyek Pannónia megvételeit leírják, említik;
- irodalomtörténet: az ének egyes forrásainak rövid ismertetése, egyéb tanulmányok, bibliográfia.

A *Pannóniai ének* szorosabb értelemben vett kritikai kiadása tehát az elsőként említett 12 szöveget, ill. az ezektől kismértékben eltérő, egy-egy versszakos részleteket öleli fel. A forrásokat TEI XML struktúrában rögzítettük. Az XML (Extensible Markup Language) egy egyszerűsített kiterjesztése az SGML (Standard Generalized Markup Language) jelölő nyelvnek. Ez egy olyan könnyen kezelhető, platformfüggetlen nyelv, mely az adatokat (pl. szövegeket) struktúrájuk mentén rögzíti. A Text Encoding Initiative (TEI)⁴ egy 1994 óta működő kezdeményezés, melynek célja egy folyamatosan fenntartható, fejleszthető egyezményes jelölési rendszer kidolgozása. A TEI XML tehát az egy-séges szintaxison túl egységes (a megjelenítők és a felhasználók felé egyaránt nyitott) elemkészlettel is rendelkezik. A szövegek, ill. a szöveggondozás különböző típusaira épülnek azok a modulok, elemkészletek, melyeket igény szerint használhatunk fel, állíthatunk össze egy dtd-fájlban (Document Type Definiton), az egyes korpuszoknak megfelelően.

1301–1302, 111v. Az utolsó strófa kéziratos változatát Balázs Debóra találta meg.

⁴ TEI Consortium. URL: <http://www.tei-c.org/index.xml> (2014. 06. 29.).

A *Pannóniai ének* esetében a dtd-fájl a Verse (*verse*)⁵ valamint a Text Criticism (*textcrit*)⁶ modul elemeit tartalmazza. A verse elemkészlet tartalmazza például a vers egységeinek megnevezéséhez szükséges tageket; a *textcrit*ben található az alapszöveget közrefogó *lemma*, vagy a szövegjavításokat tartalmazó jegyzetek.

A versek szövegét betűhűen rögzítettük, melynek fő oka a Balázs Debóra által vázolt⁷ filológiai bizonytalanság a Pray- ill. a Dugonics-ág között. Nem zárva ki annak lehetőségét, hogy a másolók közül többen is találkozhattak az ének korabeli, vagy korábbi forrásával, különös figyelmet fordítottunk a betűhűsége, ill. a szövegbeli javítások feltüntetésére. Fontosnak tartottuk továbbá a szöveg filológiatörténete szempontjából azt is, milyen helyesírási sajátosságokat kapott a szöveg a 18. század során, kivált Dugonics András keze alatt.

Az xml-formátum előnye abban rejlik, hogy a szöveg struktúraként rögzül, s ennek köszönhetően sokféleképpen előhívható. A struktúrát azonban nekünk kell meghatározni (természetesen a rendelkezésre álló szintaktikai és jelölési elemek segítségével): döntéseket kell hoznunk a versről, s annak forrásairól. A papír alapú kritikai kiadásokhoz hasonlóan itt is regisztráljuk az egyes források alapszöveghez viszonyított eltéréseit, itt is megjegyzeteljük a javított, áthúzott részeket, itt is megállapítunk verssorokat stb. A különbség az, hogy ezeket az adatokat egy olyan szintaktikai és jelölési rendszerben tároljuk, mely nem foglalkozik ezen adatok megjelenítési módjával. Az alábbiakban

---

⁵ TEI Consortium, eds. "6 Verse." *TEI P5: Guidelines for Electronic Text Encoding and Interchange*, 2.6.0, 2014. 01. 20., TEI Consortium, <http://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/VE.html> (2014. 06. 29.)

⁶ TEI Consortium, eds. "12 Critical Apparatus." *TEI P5, i. m.*, <http://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/TC.html> (2014. 06. 29.)

⁷ BALÁZS Debóra, *Dugonics András biciskája*, ld. a jelen kiadásban a 8. oldalon.

elsősorban a rögzítés, ill. a jegyzetelés struktúráját, valamint a felmerülő problémákat ismertetem, s csak röviden szólok a megjelenítési lehetőségekről.

A *Pannóniai ének* forrásaival foglalkozó, viszonylag nagy kiterjedésű xml-fájl valójában két fájlt tartalmaz. Az egyik részben a források verssoronként vannak egymáshoz rendelve, párhuzamos szegmentálással (1. ábra).

```
1 <rdg wit="Pra">Naghsagod thywl feldeth kerenek
2 <note type="critical">Naghsagod <del>thywl</del>thywl</note>
3 </rdg>
4 <rdg wit="Cor">Naghsagod thywl feldeth kerenek</rdg>
5 <rdg wit="Tel">Naghsagod thywl feldeth kerenek</rdg>
6 <rdg wit="Rot">Naghsagod thywl feldeth kerenek</rdg>
7 <rdg wit="Rev">Naghsagod thywl feldeth kerenek</rdg>
8 <rdg wit="Hor">Naghsagod thywl feldeth kerenek</rdg>
9 <rdg wit="D88">Naghsaagodtool Feodet keerne</rdg>
10 <rdg wit="D91">Naghsaagodtool Feodet keerne</rdg>
11 <rdg wit="D92">Nagyságotdul földet kérének</rdg>
12 <rdg wit="D03">Fewd'-Feuuet-vizet keerneenek</rdg>
13 <rdg wit="D05">Fewd'-feuuet-vizet keerneenek,</rdg>
14 <rdg wit="Tol">Nagyságottól földet kérének,</rdg>
```

1. Ábra

A sorok kijelölése és egymáshoz rendelése néhány esetben okozott csak problémát, mikor a verssorok sorrendje, ill. a sorok szórendje esett át változtatásokon a Dugonics András által újra- újraírt (állítása szerint emendált)⁸ énekben. Ezekben az esetekben is lineárisan halad, sorról sorra a párhuzamos szegmentálás, tehát olyan verssorok is egymáshoz rendelődnek (sorrendjük miatt), melyek nem feleltethetők meg egymásnak. A probléma

⁸ Vö. HUBERT Ildikó, *Dugonics András levele Gruber Antalhoz a Pannóniai Énekről*, ItK, 1995, 95–102.

megoldása valószínűleg egy attribútum jelölés beiktatása, mely összeköti a lineárisan nem összekapcsolható verselemeket is – a korpuszt feldolgozó fájl itt még finomításra szorul.

A kritikai jegyzetapparátusban jelenleg a források szövegén, pontosabban a kéziratokon történt javítások, törlések vannak felüntetve (a tárgyi jegyzeteket az alapszöveghez rendeljük hozzá). A jegyzet mindig az adott forrást közrefogó *reading* (*rdg*) elemen belül, de a szöveg végén helyezkedik el – tehát nem ékelődik a szövegbe. Ennek oka az, hogy – versről lévén szó – igen rövidek a *reading* elem által közrefogott szövegegységek, így a közbeékelés funkcióját veszti, sőt a megjelenítés szempontjából inkább zavart okozna. A verssor végén nyitott jegyzet (*note*) a javított szövegrészt (pl. *delete*, add *tagek* által közrefogott rész), ill. az előtte és utána álló, változatlanul maradt szót tartalmazza; ezt követi a *note*, majd a *reading* elem lezárása.

A párhuzamos szegmentálás előnye a megjelenítés felől szemlélve az, hogy a korpusz bármely, tetszőlegesen kiválasztott szövegeit (immár vizuálisan is) egymás mellé tudjuk állítani, adott szövegegységeket kijelölve pedig azok rugalmas összehasonlítására van módunk (2. ábra).

Biographic Information

New Version

Biographic info

Less Numbers

Popup notes

Index of lists

Witness 1: Pa	Witness 6: Rav	Witness 9: D88	
<p>Pannónia ének Original Source</p> <ul style="list-style-type: none"> • Witness Pac: Pray György kézirata az Egyetem Könyvtárában; EK Pray kézirata; 53 kódt. 213. • Witness Cor: 1778 Pray levele Comderek; Pray György kézirata; V. 561; 72-80r. ff. • Witness Tot: Comdes Daniel Pray Györgyfi lapjai; w.veleik; másolata; titeli; Sándorlehel; Mészárosfalvi; Tóthfal; Tó; 354-80coll. 2 MS. 259 • Witness Roc: Comdes Dániel dalai; németből; w.veleik; másolata; titeli; Comdes levelei; (fogalmazójáról; másolatja); Rich; Jánoshoz; Ifj.Á; Magyar földművelők; 4r. 571r. m. 3. nr. 4. nr. 5. f. 4. 571r. 72. f. 571r. 82-86. ff. • Witness Cbe: Comdes levele; Révának; nyelvében; a 54. sorból; tárcsá; az amlai; 1787. • Witness Hoz: Borovai; titeli; kódt. 183; másolat; Pray Comderek; udvari; levelei; Révától; Pécsre; 	<p>Witness 1: Pa</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Emlékezzenek Regyeitvel 2. az Ztyrtvábold híj peritvel 3. Magyvatunka Elgyezvel 4. es azotunk wyeressegevel <p>1. Ztyrtvábold isz indítvánk 2. Hojg e fidesz híj pnyevnk 3. Irényfys híjtyrtvábszenk 4. Erdélysegeim le idéjpedetnek.</p> <p>1. Oh! yoi thesenk w magygal</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Heeth seresseth mágyvoti zserzenk. 3. Heeth Cypriánok enditnek 4. Mándnyitvank warath zserzenk. <ol style="list-style-type: none"> 1. Mánd egysezeke w dologyoban 2. Hánhanasrok wyadályoban 3. nyveth vílyének orzasegyben 4. Chak lakoznak báthorsagegyben. <ol style="list-style-type: none"> 1. Napj evyevok nyveth Samszonak 2. Bahor ztyvek nyveth oroztanak 3. Mándnyethi combanak ha indítvánk 4. Kéretvevisek Szaksagegyvel <p>1. Az egyek kezethi jéleth vála</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Kéretve vevisek Ámnd vála 	<p>Witness 6: Rav</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Emlékezzenek Regyeitvel 2. Az Ztyrtvábold híj peritvel 3. Magyvatunka Elgyezvel 4. Es azotunk Wyeressegeivel <p>1. Ztyrtvábold isz indítvánk 2. Hojg e fidesz híj pnyevnk 3. Irényfys híjtyrtvábszenk 4. Erdélysegeim le idéjpedetnek.</p> <p>1. Oh! yoi thesenk w magygal</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Heeth seresseth mágyvoti zserzenk 3. Heeth Cypriánok enditnek 4. Mándnyitvank warath zserzenk. <ol style="list-style-type: none"> 1. Mánd egysezeke w dologyoban 2. Hánhanasrok wyadályoban 3. nyveth vílyének orzasegyben 4. Chak lakoznak báthorsagegyben. <ol style="list-style-type: none"> 1. Napj evyevok nyveth Samszonak 2. Bahor ztyvek nyveth oroztanak 3. Mándnyethi combanak ha indítvánk 4. Kéretvevisek Szaksagegyvel <p>1. Az egyek kezethi jéleth vála</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Kéretve vevisek Ámnd vála 	<p>Witness 9: D88</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Emlékezzenek Regyeitvel 2. Ztyrtvábold híj peritvel 3. Magyvatunka Elgyezvel 4. Es azotunk Wyeressegeivel <p>1. Ztyrtvábold indítvánk 2. Hojg e fidesz híj pnyevnk 3. Eredeth híjtyrtvábszenk 4. Eredethem le idéjpedetnek.</p> <p>1. Oh! Magygal! Eke nyveth thesenk</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Heeth Seresseth Eke zserzenk 3. Heeth Kapitánus enditnek 4. Mándnyitvank warath zserzenk. <ol style="list-style-type: none"> 1. Mánd egysezeke Eke dologyoban 2. Hánhanasrok Wyadályoban 3. Nyveth Fédelyének Orzasegyben 4. Chak lakoznak báthorsagegyben. <ol style="list-style-type: none"> 1. Napj evyevok nyveth Samszonak 2. Bahor ztyvek nyveth Árdánbanak 3. Mándnyethi combanak ha indítvánk 4. Kéretvevisek Szaksagegyvel <p>1. Egekik kezethi jéleth vála</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Kéretve vevisek Ámnd vála

2. Ábra

Az xml-fájl másik nagy egysége tartalmazza a lemmát,⁹ az eltérésekkel megjegyzetelt alapszöveget. Az alapszöveg Pray György kézirata,¹⁰ ehhez képest jelöljük (versoron belül) az eltéréseket. Eltérés alatt kizárólag a grammatikai, ill. lexikai különbséget értettük munkánk során, a nyelvjárásbeli, helyesírásbeli változatokat a struktúrában nem rögzítettük. A fájl e téren tehát nyitott marad: ilyen jellegű jegyzetelés is beépíthető, a struktúra megengedi ezt – a korpusz filológiája szempontjából azonban nem volt jelentősége (3. ábra).

```
1 <lem>
2   <app>
3     <lem>az Zythyabol</lem>
4       <rdg wit="D88 D91">Zythyaabool</rdg>
5       <rdg wit="D03">Ziththiaabuúl</rdg>
6       <rdg wit="D05">Ziththiaabuul</rdg>
7   </app> ki jwttkrel</lem>
```

3. Ábra

A számozott sor (*line*) elemen belül található két *apparátus*: az első tartalmazza a *lemmát*, a második a párhuzamosan szegmentált forrásokat. A *lem* tagekkel közrefogott alapszövegen újabb apparátusok (melyeken belül újabb *lemma* és *readingek*) nyithatók, az elemek egymásba ágyazhatók. Az egymásba ágyazás funkciója az, hogy meg tudjuk különböztetni a verssorokon belüli, alapszövegtől eltérést mutató kisebb szövegegységeket, s azokat az adott szinten tegyük megfeleltethetővé. Ez olykor sokszoros egymásba ágyazást jelent (4. ábra).

⁹ TEI Consortium, eds. "Appendix C Elements, lem." *TEI P5, i. m.*, <http://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/ref-lem.html> (2014. 06. 29.)

¹⁰ Pray György kéziratai, Egyetemi Könyvtár (Budapest), 53. kötet, 252–256 (régí számozás szerint: 213r–215r).

```

1  </l>
2  <l n="4">
3  <app>
4  <lem>
5  <app>
6  <lem>hogh<app><lem> ylljen</lem>
7  <rdg wit="D88 D91"> yllh</rdg>
8  </app> zowal<app><lem> neky</lem>
9  <rdg wit="D88"> maid</rdg>
10 <rdg wit="D91"> majd</rdg>
11 </app>
12 <app>
13 <lem> zolnanak:</lem>
14 <rdg wit="D88"> zoollhanak:</rdg>
15 <rdg wit="D91"> zoollhanak.</rdg>
16 </app>
17 </lem>
18 <rdg wit="D03">Ees hozzaaja iigh zoollottak</rdg>
19 <rdg wit="D05">Ew-hozzaaja iigh zoollottak:</rdg>
20 </app>
21 </lem>
22 </app>

```

4. Ábra

A regisztrált eltérések nagy része Dugonics András folyamatos átdolgozó tevékenységéből adódik. Figyelemreméltó az is, hogy a Pray-ág betűhű másolatai milyen pontossággal, kevés ron-tással örökítik tovább a Pray György által készített másolatokat. Ezen az ágon egyedül Toldy Ferenctől származnak kismértékű grammatikai, lexikai eltérések (5. ábra).

```

1  <lem>
2  <app>
3    <lem>Herzeg jol</lem>
4    <rdg wit="D05">Kiraay joo</rdg>
5  </app>
6  <app>
7    <lem> meg gondoly magad,</lem>
8    <rdg wit="D88 D91 D92"> meg gondold magad</rdg>
9    <rdg wit="D05"> mewg-gondood magad',</rdg>
10   <rdg wit="Tol"> meggondold magad,</rdg>
11  </app>
12 </lem>

```

5. Ábra

Az énekhez tisztázatlan körülmények között¹¹ csatlakozó háromstrófás kolofon utolsó strófája szövegszerűen (tehát nem csak említés szintjén) először Horvát István már idézett jegyzetei között bukkan fel. Bár ismeretes, hogy Toldy Ferenc Horváltól kapja az ének utolsó három strófáját, Horvát kéziratai között csak ez az egy, a *Pannóniai énekéhez* hasonló ortográfiájú strófa került eddig elő, a teljes kolofont csak Toldy *Handbuchjának* modern átiratában ismerjük.¹²

A 3–5. ábrákon az is megfigyelhető, hogy bár a *lemmához* képest a helyesírási és nyelvjárási sajátosságok az xml-struktúrában nem kerülnek rögzítésre, mégis beszűrődnek a *lemmákhoz* rendelt *readingek* közé. Vannak tehát a lemma mellett olyan *readingek*, melyek egymáshoz képest csak helyesírásbeli, nyelvjárásbeli különbségekkel rendelkeznek, grammatikaival, lexikaival azonban nem. Ezek a rögzítést kissé nehezítő, azt redundánssá tevő szövegegységek azért kerülnek a rendszerbe, hogy az egyes for-

¹¹ Ld. erről legutóbb: HUBERT Ildikó, *A Pannóniai ének...*, i. m., 104.

¹² TOLDY Ferenc, *Handbuch der ungarischen Poesie...*, Pest–Wien, G. Kilian, K. Gerold, 1828, 6–10.

rások különállását megőrizhessük. Az 5. ábra példájánál maradvá: nem rendelhető egy *reading* alá az alapszövegtől eltérő források ezen különböző ortográfiájú és nyelvjárású halmaza:

```
1 <lem> meg gondoly magad,</lem>
2 <rdg wit="D88 D91 D92"> meg gondold magad</rdg>
3 <rdg wit="D05"> mewg-gondood magad',</rdg>
4 <rdg wit="Tol"> meggondold magad,</rdg>
```

hibás megoldás:

```
1 <lem> meg gondoly magad,</lem>
2 <rdg wit="D88 D91 D92 D05 Tol"> meg gondold magad</rdg>
```

hiszen a *D05* és a *Tol* azokat a *reading* által közrefogott karaktereket tartalmazza. A probléma kezelésére megoldás lehet a TEI rendszer egyik *att.textCritical* attribútuma (*@type*),¹³ mely megkülönböztet lényegi és helyesírásbeli (*substantive, orthographic*) eltérést a szövegek között. Így a megjelenítés során lehetőség nyílik a pusztán ortográfiai, nyelvjárásbeli eltéréseket tartalmazó redundáns elemek szűrésére.

A párhuzamosan szegmentált források és a lépcsőzetesen, elemeket egymásba ágyazó módon megjegyzetelt alapszöveg együttes jelenléte tehát lehetőséget ad arra, hogy a forrásszövegek kapcsolatát átfogóan vizsgáljuk, akár filológiai, filológiatörténeti, akár irodalomtörténeti vagy nyelvészeti szempontból. A fentebb vázlatosan ismertetett xml-fájllal a *Pannóniai ének* kritikai kiadásának középpontjában egy olyan fájlunk kapunk, mely struktúrájában is nyitott további vizsgálatok érvényesítésére, s hatvá-

---

¹³ TEI Consortium, eds. "Appendix B Attribute Classes, *att.textCritical*." *TEI P5, i. m.*, <http://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/ref-att.textCritical.html> (2014. 06. 29.)

nyozottan nyitott a korpusz már rögzített adatainak sok szempontú kinyerésére. A PECE-csoport reményei szerint ennek a készülő kritikai kiadásnak egy olyan online hozzáférhető, könnyen kezelhető felületét is elérhetővé teszi, mely nem csak a *Pannóniai ének* filológiai kutatásában lesz előremozdító, de a TEI XML struktúrában történő rögzítés előnyeiről is meggyőzi a felhasználókat, kutatókat.